

DEMINUTIVA – ZDROBNIENIA

Zasady ogólne dotyczące wszystkich zdrobnień w łacinie:

- 1) Zdrobnienia należą do deklinacji I (w rodzaju żeńskim) lub II (w rodzaju męskim lub nijakim).
- 2) Wyraz zdrobniały na ogół (z nielicznymi wyjątkami) zachowuje rodzaj oryginału. *Dlatego zapamiętanie form zdrobniałych pomaga w przyswojeniu rodzaju tych rzeczowników, których rodzaj nie jest skądinąd oczywisty (zwłaszcza dotyczy to deklinacji III i IV).*
- 3) Zdrabniają się tak rzeczowniki, jak i przymiotniki.
- 4) W połączeniach rzeczownik+przymiotnik w celu zdrobnienia całości często zdrabnia się tylko przymiotnik (patrz niżej).

DEKLINACJE I I II

1) -us, -a, -um → -ūlus, -ūla, -ūlum → -ellus, -ella, -ellum → -ellūlus, -ellūla, -ellūlum

- nummus → nummūlus; casa → casūla; oppidum → oppidūlum
- cista → cistūla → cistella → cistellūla
- oculus → ocellus; tabula → tabella; fabula → fabella; matula → matella
- bellus, bella, bellum → bellūlus, bellūla, bellūlum; puella → puellūla
Wyjątki: haedus → haedūlus → haedillus; lectus → lecticūlus (*ale lectūlus też istnieje*);
rana → ranuncūlus (*jakby od *rano, -ōnis*); columna → columella (*jakby od *columīna*)

2) -eus, -ea, -eum → -eōlus, -eōla, -eōlum

- alveus → alveōlus; linea → lineōla; balneum → balneōlum

3) -ius, -ia, -ium → -iōlus, -iōla, -iōlum

- gladius → gladiōlus; sententia → sententiōla; pallium → palliōlum

4) -gnus, -gna, -gnum → -gillus, -gilla, -gillum

- pugnus → pugillus; signum → sigillum; tignum → tigillum
Wyjątki: agnus → agnellus

5) -īnus, -īna, -īnum → -ellus, -ella, -ellum → -ellūlus, -ellūla, -ellūlum

- asīnus → asellus; femīna → femella; lamīna → lamella → lamellūla

6) -vus, -va, -vum → a) -vōlus, -vōla, -vōlum *lub* b) -vūlus, -vūla, -vūlum

-quus, -qua, -quum → a) -quōlus, -quōla, -quōlum *lub* b) -quūlus, -quūla, -quūlum

- servus → servūlus (servōlus); equa → equōla; aqua → aquōla; ovum → ovūlum
- parvus, parva, parvum → parvūlus, parvūla, parvūlum (parvōlus, parvōla, parvōlum)

Wyjątki: equus (ecus) → eculeus (*ale ecūlus też istnieje*);
novus, nova, novum → novellus, novella, novellum

Uwaga: zakończenia typu a) to raczej okres republiki, typu b) – raczej okres cesarstwa.

7) -er, -(e)ra, (e)rum → -ellus, -ella, -ellum → -ellūlus, -ellūla, -ellūlum

- liber (libri) → libellus; capra → capella; labrum → labellum; flabrum → flabellum → flabellūlum
- miser, misēra, misērūm → misellus, misella, misellum
- pulc(h)er, pulc(h)ra, pulc(h)rum → pulc(h)ellus, pulc(h)ella, pulc(h)ellum
- tener, tenēra, tenērūm → tenellus, tenella, tenellum → tenellūlus, tenellūla, tenellūlum
Wyjątki: puer → puerūlus (*istnieje też puellus, ale jest określeniem obraźliwym*);
plastrum → plostellum (*zdrobnienie jest „wiejskie”*);

DEKLINACJA III

1) wyrazy zakończone w nom. sg. na -r, -os i -us: dodaje się -cūlus, -cūla, -cūlum

- pater (patris) → paternūlus; mater (matris) → maternūla; cor (cordis) → corcūlum
- flos (floris) → floscūlus; os (oris) → oscūlum
- corpus (corpōris) → corpuscūlum; latus (latēris) → latuscūlum

Wyjątki: vetus → vetūlus (istnieje też vetuscūlus, ale jest b. rzadki)

2) przymiotniki w stopniu wyższym: formę nom. sg. neutr. z końcówką -us traktuje się jak powyżej

- melior (melius) → meliuscūlus; doctior (doctius) → doctiuscūlus; gravior (gravius) → graviuscūlus

3) wyrazy na -ō: z formy nom. sg. usuwa się -ō, a dodaje -uncūlus, -uncūla, -uncūlum

- homo (homīnis) → homuncūlus; leno (lenōnis) → lenuncūlus; oratio (oratiōnis) → oratiūncula

4) wyrazy na -ut i -x: z formy gen. sg. usuwa się końcówkę -is, a dodaje -ūlus, -ūla, -ūlum

- rex (regis) → regūlus; calx (calcis) → calcūlus; fax (facis) → facūla; meretrix (meretrīcis) → meretricūla; caput (capītis) → capitūlum

5) wszystkie inne: z formy gen. sg. usuwa się końcówkę -is, a dodaje -icūlus, -icūla, -icūlum

- amnis → amnicūlus; turris → turricūla; tussis → tussicūla; avis → avicūla;
- pars (partis) → particūla; os (ossis) → ossicūlum; rete (retis) → reticūlum

Wyjątki: canis (m.) → canicūla; lapis (lapīdis) → lapillus

DEKLINACJA IV

1) z formy gen. sg. usuwa się końcówkę -us, a zamiast tego dodaje -icūlus, -icūla, -icūlum

- versus → versicūlus; manus → manicūla; genu → genicūlum

Wyjątki: cursus → curricūlum; domus → domuncūla (jakby od *domo, -ōnis); lub rzadko domuscūla (jakby od dekl. III na -us)

DEKLINACJA V

1) z formy gen. sg. usuwa się końcówkę -ei, a zamiast tego dodaje -ēcūlus, -ēcūla, -ēcūlum

- dies → diēcūla; res → rēcūla; spes → spēcūla

Uwaga: istnieje też rzeczownik spēcūla o innym znaczeniu i pochodzeniu!

RZECZOWNIK+PRZYMIOTNIK

1) Przy zdrabnianiu pojęcia zdefiniowanego przez rzeczownik i towarzyszący mu przymiotnik często (inaczej niż w polszczyźnie) zdrobnieniu ulega przymiotnik, np.:

- epistōla bella śliczny list → epistōla bellūla śliczny liścik (dosł. śliczniutki list)
- nova nupta panna młoda → novella nupta b. młoda panna młoda (dosł. panna młodziutka)
- oppīdum parvum małe miasto → oppīdum parvūlum małe miasteczko (dosł. malutkie miasto)
- pulcher puer piękny chłopak → pulchellus puer piękny chłopczyk (dosł. piękniutki chłopak)